

Олександр В. Ковальський*

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті проведено аналіз та оцінку підприємницького потенціалу регіону. Проаналізовано структурні складові підприємницького потенціалу регіону: фінансовий потенціал, виробничий потенціал, інноваційний потенціал, інфраструктурний потенціал, трудовий потенціал. Проведено розрахунок інтегрального індексу підприємницького потенціалу регіону. Здійснено групування регіонів за рівнем підприємницького потенціалу у довоєнний період. Виділено дві групи регіонів за рівнем підприємницького потенціалу: регіони із низьким рівнем підприємницького потенціалу та регіони із високим рівнем підприємницького потенціалу. Здійснено оцінку валового регіонального продукту на одну особу у довоєнний період. Проведено співставлення рівнів підприємницького потенціалу регіонів та рівня ВРП у довоєнний період. Результати групування показали, що лише по м.Кисіїв корелюються значення високих рівнів підприємницького потенціалу та валового регіонального продукту. Решта результатів аналізу показують неефективність використання підприємницького потенціалу регіонів держави. Окреслено причини неефективного використання підприємницького потенціалу регіонів держави, серед яких: низький рівень залучення коштів на інноваційну діяльність; відсутність стимулів до підвищення інноваційної активності суб'єктів господарської діяльності; низький рівень випуску інноваційної продукції; відсутність стимулів до створення нових робочих місць; низький рівень оплати праці персоналу підприємств; міграційний відтік кваліфікованої робочої сили за кордон; недостатній рівень завантаження регіональних виробничих потужностей; падіння обсягів виробництва продукції промисловості, будівництва та сільського господарства; низький рівень розвитку інфраструктурного забезпечення розвитку підприємницького потенціалу; низький рівень ефективності використання інфраструктурного потенціалу регіону; низький обсяг надходжень інвестицій; низький рівень інвестиційної привабливості території держави внаслідок воєнних дій.

Ключові слова: підприємницький потенціал, фінансовий потенціал, виробничий потенціал, інноваційний потенціал, інфраструктурний потенціал, трудовий потенціал, оцінка, ефективність.

Форм. 2. Рис. 5. Табл. 9. Літ. 17.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-273-30-47

Oleksandr V. Kovalskyi

ANALYSIS AND ASSESSMENT OF THE REGION'S BUSINESS POTENTIAL

The article analyzes and evaluates the entrepreneurial potential of the region. Structural components of the entrepreneurial potential of the region were analyzed: financial potential, production potential, innovation potential, infrastructure potential, labor potential. The integral index of the entrepreneurial potential of the region was calculated. Regions were grouped according to the level of entrepreneurial potential in the pre-war period. Two groups of regions are distinguished by the level of entrepreneurial potential: regions with a low level of entrepreneurial potential and regions with a high level of entrepreneurial potential. An estimate of the gross regional product per person in the pre-war period was made. A comparison of the levels of entrepreneurial potential of the regions and the level of GRP in the pre-war period was carried out. The results of the grouping showed that the values of high levels of entrepreneurial potential and gross regional product are cor-

* Lutsk National Technical University, Ukraine.

related only in the city of Kyiv. The rest of the results of the analysis show the ineffectiveness of using the entrepreneurial potential of the regions of the state. The reasons for ineffective use of the entrepreneurial potential of the regions of the state are outlined, including: low level of attracting funds for innovative activities; lack of incentives to increase the innovative activity of business entities; low level of production of innovative products; lack of incentives to create new jobs; low level of remuneration of enterprise personnel; migration outflow of qualified labor force abroad; insufficient level of utilization of regional production capacities; a drop in production volumes of industrial, construction and agricultural products; low level of development of infrastructural support for the development of entrepreneurial potential; low level of efficiency of using the infrastructure potential of the region; low amount of investment income; low level of investment attractiveness of the territories of the state as a result of military operations.

Keywords: *entrepreneurial potential, financial potential, production potential, innovation potential, infrastructural potential, labor potential, assessment, efficiency.*

Peer-reviewed, approved and placed: 10.03.2024

Постановка проблеми. Підприємницький потенціал регіону є складною економічною категорією, яка інтегрує в собі значну кількість елементів та різних чинників його ефективного використання. Такі елементи визначають структуру підприємницького потенціалу регіону та є важливими з позиції пошуку шляхів його формування, розвитку та підвищення ефективності використання. Підприємницький потенціал регіону визначає його економічний розвиток та здатність забезпечувати конкурентоспроможність території як в національному, так і міжнародному просторах. Оцінка підприємницького потенціалу регіону дозволить виявити проблеми та вузькі місця у його формуванні та розвитку, сильні сторони, які варто підсилити. Оцінка підприємницького потенціалу регіону є цікавою для інвесторів, які мають бажання вкласти фінансові ресурси у підприємницьку діяльність; органів місцевого самоврядування, яким цікавий поточний стан розвитку підприємницького потенціалу, та які визначатимуть перспективи його розвитку. Отож, актуальними і надалі залишаються питання оцінки підприємницького потенціалу регіону, підприємницької активності суб'єктів господарювання, що є важливим у формуванні валового регіонального продукту та забезпечення економічного розвитку території в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями оцінки підприємницького потенціалу регіону займалися такі науковці як Бутенко А. (методика оцінки підприємницького потенціалу) [1], Гедз М. (оцінка ресурсного потенціалу регіону) [2], Дем'янчук О. (оцінка фінансового потенціалу регіону) [3], Залуцький І. (оцінка виробничого потенціалу розвитку сільських територій) [4], Ковальська Л. (оцінка підприємницького потенціалу регіону) [5], Крупа В. (оцінка підприємницького потенціалу сільських територій) [6], Лещух І.В. (оцінка інноваційного потенціалу регіону) [7], Логвіновська С. (оцінка виробничого потенціалу регіону) [8], Полякова Ю. (оцінка інноваційного потенціалу регіону) [9], Проданова Л. (оцінка потенціалу розвитку підприємництва) [10], Ракович О. (оцінка підприємницького потенціалу сільських територій) [11], Рябоволик Т. (інтегральна оцінка інноваційного потенціалу регіону) [12] та інші. Незважаючи на значні напрацювання у даній площині і досі є важливими такі дослідження з позиції

як комплексної оцінки підприємницького потенціалу регіонів держави та їх групування відповідно до визначеного рівня розвитку, так і його окремих структурних складових.

Мета дослідження. Проведемо аналіз та оцінку підприємницького потенціалу регіону за його структурними складовими.

Основні результати дослідження. Аналіз та оцінку підприємницького потенціалу регіону пропонується здійснити за такими його структурними складовими як: фінансовий потенціал, виробничий потенціал, інноваційний потенціал, інфраструктурний потенціал, трудовий потенціал. В якості вихідних показників слугували дані Статистичного щорічника «Регіони України» [13-17]. Також вважаємо відмітити, що аналітичне дослідження підприємницького потенціалу регіону буде здійснено за період 2016-2020 років, тобто у довоєнний період. У період воєнних дій існує обмеженість доступу до статистичних даних, що утруднює проведення аналізу та оцінки підприємницького потенціалу регіонів у воєнний період.

Аналізуючи фінансовий потенціал регіону можна зробити висновок, що не усі суб'єкти господарювання в розрізі регіонів мали рентабельну операційну діяльність. У 2017 році підприємства Донецької, Луганської та Чернівецької області були не рентабельними, у 2018 році їм вдалося стабілізувати свій фінансовий стан і вийти на рентабельний рівень. У 2019 році ситуація дещо змінилася і суб'єкти господарювання Івано-Франківської області вже були не рентабельними. 2020 рік характеризувався збитковістю підприємств у Одеській області та м. Києві (рис. 1.). Водночас, можемо побачити збільшення рентабельності операційної діяльності підприємств у 2020 році порівняно з 2016 роком, що свідчить про покращення результативності їх функціонування.

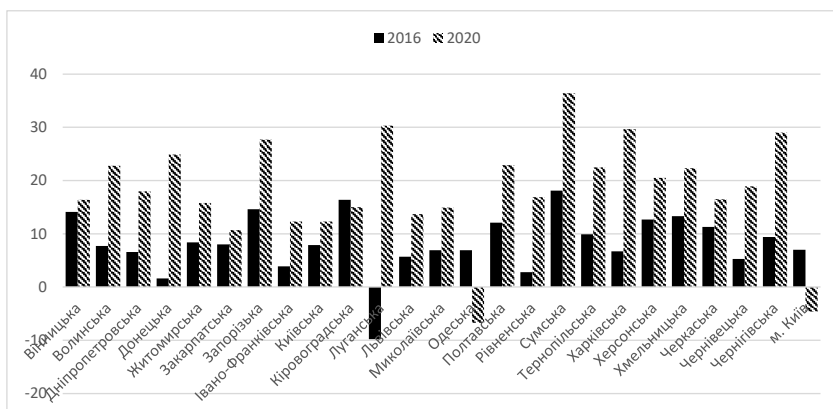

Рис. 1. Динаміка рентабельності операційної діяльності регіонів у 2016 та 2020 роках, %, побудовано автором

Рівень підприємницького потенціалу регіону, в значній мірі, визначається обсягом капітальних інвестицій, як елемента економічного розвитку

території. У регіональному вимірі найвищий обсяг капітальних інвестицій у 2020 році спостерігався у м.Києві – 163036 млн.грн.; Донецькій області – 26598 млн.грн., Київській області – 32760 млн.грн., Полтавській області – 25157 млн.грн. Натомість, найменше їх було у Закарпатській області – 5081 млн.грн., Луганській області – 3259 млн.грн., Чернівецькій області – 3320 млн.грн., Рівненській області – 5651 млн.грн. Як бачимо, спостерігається значна територіальна диференціація у рівні фінансового потенціалу регіонів держави.

Динаміка кількості економічно активного населення, яка відображена на рисунку 2. показує, що найбільша її частина була зосереджена у великих регіональних утвореннях: Дніпропетровській, Львівській, Одеській, Харківській областях та м. Києві.

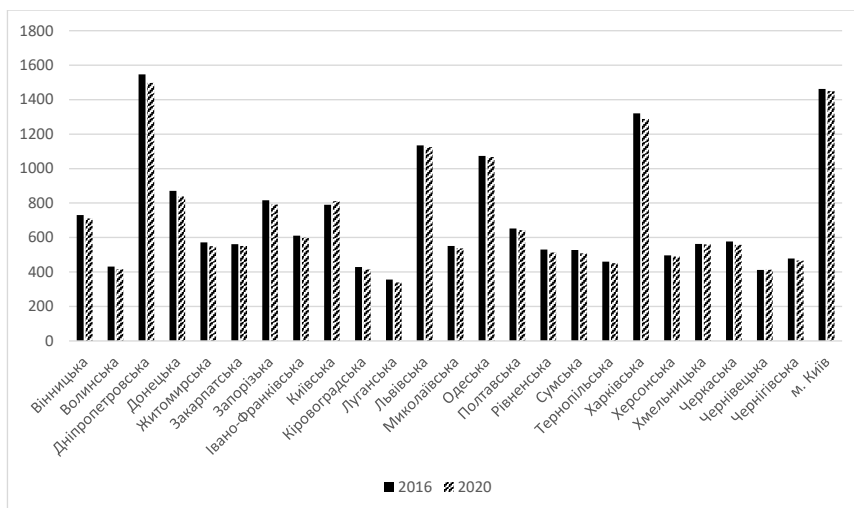

Рис. 2. Динаміка кількості економічно активного населення у 2016 та 2020 роках, ос., побудовано автором

Найменш чисельними були Волинська, Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Сумська, Херсонська, Чернівецька, Чернігівська області. Варто відмітити, що кількість економічно активного населення визначає виробничий потенціал території та здатність випускати продукцію і створювати валовий регіональний продукт. Подібна динаміка стосується і кількості штатних працівників. Регіони, у яких найбільша кількість економічно активного населення має найбільшу кількість середньооблікової чисельності штатних працівників і навпаки.

Аналіз рівня зайнятості населення (рис.3) показує, що він коливається від 48% до 67% в розрізі регіонів держави. Менш ніж на половину мають рівень зайнятості населення такі регіони як Волинська та Донецька області. Така ситуація відповідно вказує на високий рівень безробіття у цих областях. Решта регіонів держави мають рівень зайнятості більш як 50%. Найбільше працевлаштовано робочої сили у м.Києві, що складає 61,7%. З іншої сторони, варто відмітити, що в цілому у регіонах держави спостерігається не досить

високий рівень зайнятості населення. Також можемо бачити, що у динаміці рівень зайнятості населення не зазнав суттєвих змін за досліджуваний період.

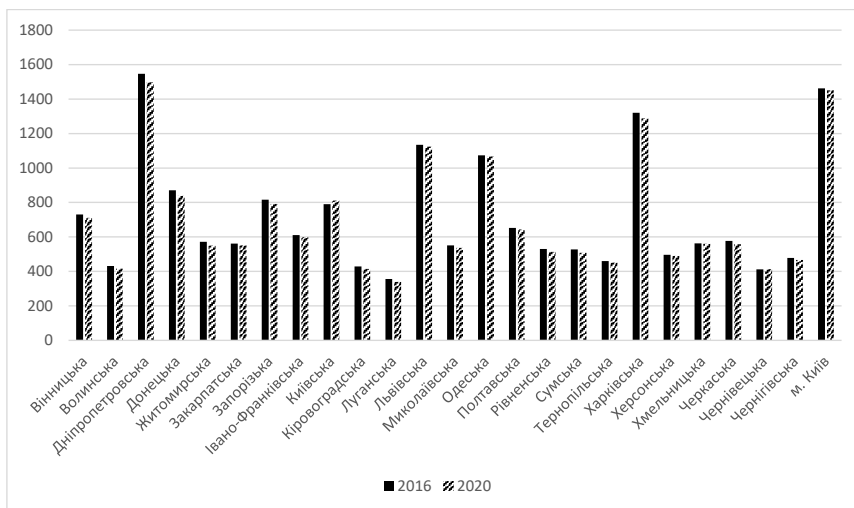

Рис. 3. Динаміка рівня зайнятості населення у 2016 та 2020 роках, %, побудовано автором

Аналіз доходів населення показує значні регіональні асиметрії: найбільші доходи отримувало населення у Дніпропетровській (92083 грн.), Запорізькій (81949 грн.), Київській (79263 грн.), Одеській (80164 грн.) областях та м.Києві (179302 грн.). Найменше було отримано доходів мешканцями Донецької (41662 грн.), Закарпатської (51073 грн.), Луганської (26714 грн.), Чернівецької (53875 грн.) областей.

Аналіз витрат на наукові дослідження показує, що найбільше фінансувались наукові розробки у Дніпропетровській (1511469 тис.грн.), Київській (355376 тис.грн.), Львівській (494408 тис.грн.), Харківській (2558277 тис.грн.) областях та м.Києві (9115690 тис.грн.). Найменші витрати на науку були характерні для Донецької (22316 тис.грн.), Житомирської (26062 тис.грн.), Кіровоградської (21002 тис.грн.), Луганської (31025 тис.грн.), Рівненської (13841 тис.грн.), Тернопільської (35811 тис.грн.) областей. Також слід відмітити, що в окремих регіонах держави скоротився обсяг фінансування наукових розробок, що негативно впливає на розвиток підприємницького потенціалу.

У регіональному вимірі є незначною кількість підприємств, які впроваджували інновації (рис. 4).

Така кількість коливалася в межах від 10 од. у Закарпатській області до 96 од. у Харківській області. Як видно, регіональні асиметрії становлять 9 раз. Досить низькою є частка підприємств, які впроваджували інновації. Такі показники спостерігались у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській,

Львівській, Одеській, Рівненській, Сумській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях. Значення питомої ваги становило до 1,5%, що є досить низьким показником та вказує на низьку інноваційну активність цих регіонів держави. Дещо вищими є показники у Кіровоградській, Луганській, Миколаївській областях. Динаміка показників за 2016-2020 роки показує негативну ситуацію, пов'язану зі зменшенням кількості інноваційно активних підприємств.

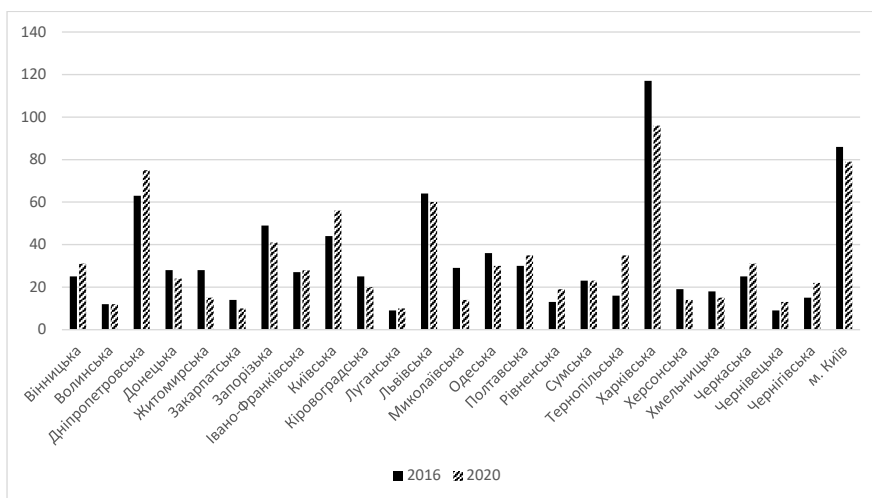

Рис. 4. Динаміка кількості підприємств, які впроваджували інновації у 2016 та 2020 роках, од., побудовано автором

Також є диференційованою кількість працівників, які були задіяні у виконанні науково-дослідних робіт. Найбільша кількість таких працівників була у м.Києві (39484 ос.), Харківській (11637 ос.), Дніпропетровській (7679 ос.) областях. Це дає потенційні можливості для формування інноваційного потенціалу регіону та випуску інноваційної продукції як передумови розвитку його підприємницького потенціалу. На фоні значної кількості таких працівників у вище зазначених регіонах, спостерігаються території, де кількість наукових працівників є досить низькою: Волинська (127 ос.). Житомирська (268 ос.), Донецька (323 ос.), Кіровоградська (132 ос.), Луганська (209 ос.), Рівненська (253 ос.), Хмельницька (233 ос.), Тернопільська (327 ос.). Таким чином, існують різні потенційні можливості для регіонів держави щодо формування і розвитку їх інноваційного потенціалу. Також слід зауважити, що при значній кількості наукових кадрів спостерігається низький рівень випуску інноваційної продукції та низький рівень інноваційної активності підприємств. Це потребує розробки заходів щодо більш ефективного використання наукових працівників у регіонах держави.

Кількість юридичних осіб показує, що найбільше суб'єктів господарювання було зареєстровано у Дніпропетровській (103645 од.),

Донецькій (91822 од.), Київській (73080 од.), Одеській (86456 од.), Львівській (74475 од.), Харківській (83170 од.) областях та м.Києві (340048 од.). З іншої сторони, значно менша їх кількість є у Волинській (22897 од.), Закарпатській (24137 од.), Івано-Франківській (29459 од.), Кіровоградській (25348 од.), Рівненській (23918 од.), Сумській (25128 од.), Тернопільській (22771 од.), Чернівецькій (16356 од.) областях. У динаміці можемо відмітити збільшення кількості юридичних осіб, що вказує на розвиток підприємницького середовища.

Індекси промислової продукції, будівельної продукції та сільськогосподарської продукції показують різну динаміку показників. Аналіз цих показників у динаміці показує зниження відповідних індексів у 2020 році порівняно з 2016 роком. Така ситуація вказує на зниження виробничого потенціалу регіонів, що відповідно, негативно впливає на рівень підприємницького потенціалу.

Спостерігається різна ситуація щодо кількості колективних засобів розміщення у регіональному вимірі. Найбільше їх було зосереджено у Запорізькій, Львівській, Одеській областях та м.Києві. Що стосується кількості освітніх закладів, то лідерами є Львівська, Дніпропетровська, Одеська та Харківська області.

Що стосується довжини автомобільних та залізничних шляхів сполучення, як інфраструктурних елементів підприємницького потенціалу регіону, то найбільш вони зосереджені у Дніпропетровській, Харківській, Полтавській, Житомирській, Київській та Львівській областях. Решта регіонів держави мають значно нижчі значення показників.

Комплексній оцінці підприємницького потенціалу регіонів держави передують розрахунок часткових індексів його структурних складових: фінансового потенціалу, трудового потенціалу, інноваційного потенціалу, виробничого потенціалу та інфраструктурного потенціалу. Розрахунок індексу буде здійснюватися за наступною формулою:

- для показників, які є стимуляторами у розвитку підприємницького потенціалу регіону:

$$I = \text{Пф} / \text{Пм} , \quad (1)$$

де Пф – фактичне значення показника, який характеризує показник структурного елементу підприємницького потенціалу регіону;

Пм – максимальне значення показника, який характеризує показник структурного елементу підприємницького потенціалу регіону.

- для показників, які є дестимуляторами у розвитку підприємницького потенціалу регіону:

$$I = \text{Пмін} / \text{Пф} , \quad (2)$$

де Пмін – мінімальне значення показника, який характеризує показник структурного елементу підприємницького потенціалу регіону

Пф – фактичне значення показника, який характеризує показник структурного елементу підприємницького потенціалу регіону.

Розрахунок індексу фінансового потенціалу регіонів, який був визначений на основі стандартизованих індексів наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Розрахунок індексу фінансового потенціалу регіонів у довоєнний період, розраховано автором

Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	0,429	0,462	0,409	0,352	0,267
Волинська	0,243	0,482	0,522	0,383	0,341
Дніпропетровська	0,339	0,569	0,441	0,537	0,427
Донецька	0,100	0,016	0,273	0,260	0,424
Житомирська	0,258	0,258	0,336	0,206	0,246
Закарпатська	0,243	0,139	0,104	0,277	0,163
Запорізька	0,456	0,555	0,385	0,445	0,428
Івано-Франківська	0,145	0,184	0,190	0,010	0,189
Київська	0,375	0,479	0,327	0,490	0,270
Кіровоградська	0,483	0,142	0,336	0,597	0,227
Луганська	-0,251	-0,825	0,210	0,451	0,426
Львівська	0,245	0,296	0,232	0,202	0,261
Миколаївська	0,237	0,434	0,494	0,530	0,234
Одеська	0,269	0,416	0,405	0,161	-0,027
Полтавська	0,407	0,437	0,326	0,521	0,392
Рівненська	0,098	0,204	0,286	0,262	0,250
Сумська	0,527	0,518	0,403	0,416	0,522
Тернопільська	0,297	0,390	0,242	0,866	0,332
Харківська	0,263	0,338	0,303	0,332	0,470
Херсонська	0,373	0,446	0,410	0,421	0,304
Хмельницька	0,411	0,539	0,451	0,621	0,339
Черкаська	0,343	0,367	0,384	0,494	0,255
Чернівецька	0,159	-0,008	0,072	0,022	0,270
Чернігівська	0,285	0,468	0,437	0,386	0,423
м. Київ	0,694	0,897	0,865	0,737	0,437
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

Проведений розрахунок дає можливість зробити висновок, що найнижчий фінансовий потенціал мають такі регіони як Івано-Франківська область, значення якого складає 0,189 од., Закарпатська область, де значення становить 0,163 од., а також Одеська область, яка має від'ємне значення показники, що вказує на збитковість підприємств, які розміщені на її території. Найвищий рівень фінансового потенціалу має Сумська область - 0,522 од., Харківська область - 0,470 од. Решта регіонів держави характеризуються середнім рівнем фінансового потенціалу.

Розрахунок індексу виробничого потенціалу регіонів, який був визначений на основі стандартизованих індексів наведено у таблиці 2.

Як бачимо, розраховані значення показників є значно вищими, ніж при оцінці фінансового потенціалу. Значні виробничі можливості для розвитку підприємницького потенціалу мають Одеська (0,698 од.), Харківська (0,679

од.), Хмельницька (0,759 од.), Чернігівська (0,692 од.) області. У цілому, варто зауважити, що значних регіональних асиметрій у рівнях виробничого потенціалу не існує. Це характеризує регіони як такі, які мають більш-менш однакові виробничі можливості у розвитку виробничого потенціалу регіону. Виробничі можливості є важливими з позиції випуску конкурентоспроможного продукту, створення валового регіонального продукту, здатності масштабувати виробництво тощо.

Таблиця 2. Розрахунок індексу виробничого потенціалу регіонів у довоєнний період, розраховано автором

Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	0,674	0,685	0,725	0,720	0,618
Волинська	0,715	0,668	0,632	0,591	0,658
Дніпропетровська	0,737	0,785	0,743	0,691	0,635
Донецька	0,557	0,700	0,729	0,700	0,754
Житомирська	0,641	0,760	0,659	0,604	0,610
Закарпатська	0,694	0,736	0,654	0,573	0,606
Запорізька	0,699	0,731	0,657	0,630	0,599
Івано-Франківська	0,660	0,745	0,682	0,570	0,656
Київська	0,690	0,736	0,718	0,636	0,684
Кіровоградська	0,714	0,738	0,644	0,623	0,538
Луганська	0,628	0,539	0,595	0,604	0,638
Львівська	0,734	0,734	0,692	0,634	0,761
Миколаївська	0,757	0,678	0,640	0,669	0,586
Одеська	0,690	0,806	0,675	0,625	0,698
Полтавська	0,663	0,647	0,679	0,573	0,648
Рівненська	0,576	0,703	0,669	0,622	0,654
Сумська	0,614	0,648	0,654	0,574	0,671
Тернопільська	0,653	0,696	0,612	0,598	0,645
Харківська	0,726	0,724	0,689	0,628	0,679
Херсонська	0,673	0,716	0,627	0,655	0,611
Хмельницька	0,669	0,731	0,657	0,550	0,759
Черкаська	0,673	0,637	0,718	0,574	0,636
Чернівецька	0,610	0,684	0,627	0,611	0,621
Чернігівська	0,606	0,701	0,646	0,616	0,692
м. Київ	0,648	0,686	0,647	0,641	0,648
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

Розрахунок індексу інноваційного потенціалу регіонів, який був визначений на основі стандартизованих індексів наведено у таблиці 3.

Розраховані значення показують, що у регіонах держави спостерігається досить низький рівень інноваційного потенціалу регіонів держави, де значення коливається в межах від 0,012 од. у Житомирській області до 0,167 од. у Дніпропетровській області. Виняток становить лише м.Київ, де розраховане значення індексу інноваційного потенціалу становить 0,490 од. Така ситуація вказує на те, що у столиці зосереджено усі можливі інноваційні

активи, сприятливі для розвитку підприємницького потенціалу. На жаль, в інших регіонах держави не сформовано потенційних можливостей для інноваційного зростання, зокрема у достатньому рівні наукових кадрів, спостерігається низький рівень витрат на інновації, низький рівень інноваційної активності підприємств та інше.

Таблиця 3. Інтегральний індекс інноваційного потенціалу регіонів у довоєнний період, розраховано автором

Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	0,029	0,029	0,027	0,026	0,027
Волинська	0,029	0,026	0,026	0,017	0,027
Дніпропетровська	0,244	0,234	0,195	0,204	0,167
Донецька	0,043	0,025	0,009	0,094	0,110
Житомирська	0,020	0,022	0,019	0,023	0,012
Закарпатська	0,080	0,079	0,079	0,047	0,044
Запорізька	0,223	0,224	0,296	0,301	0,043
Івано-Франківська	0,031	0,031	0,038	0,020	0,025
Київська	0,085	0,079	0,087	0,074	0,063
Кіровоградська	0,120	0,118	0,122	0,080	0,086
Луганська	0,026	0,029	0,033	0,076	0,096
Львівська	0,100	0,102	0,107	0,095	0,094
Миколаївська	0,182	0,153	0,122	0,114	0,158
Одеська	0,086	0,080	0,077	0,084	0,072
Полтавська	0,026	0,025	0,025	0,013	0,053
Рівненська	0,011	0,013	0,014	0,009	0,013
Сумська	0,120	0,117	0,112	0,070	0,073
Тернопільська	0,046	0,041	0,050	0,029	0,057
Харківська	0,458	0,417	0,468	0,422	0,364
Херсонська	0,063	0,065	0,070	0,071	0,065
Хмельницька	0,010	0,011	0,011	0,020	0,018
Черкаська	0,080	0,057	0,059	0,041	0,034
Чернівецька	0,085	0,073	0,078	0,074	0,079
Чернігівська	0,073	0,061	0,067	0,062	0,043
м. Київ	0,463	0,447	0,488	0,474	0,490
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

Все це негативно впливає на підприємницький потенціал регіонів держави та на їх економічний розвиток в цілому. Інновації є джерелом забезпечення конкурентоспроможності регіону, формування технологічного укладу економіки регіону; поштовхом для укріплення позицій регіону в національному та міжнародному просторах.

Розрахунок індексу інфраструктурного потенціалу регіонів, який був визначений на основі стандартизованих індексів наведено у таблиці 4.

Таким чином, можна побачити, що Дніпропетровська, Запорізька, Львівська, Одеська, Харківська області мають високі значення інфраструктурного потенціалу. Натомість, Закарпатська, Івано-Франківська,

Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька мають значно нижчі показники розвитку інфраструктурного потенціалу.

Таблиця 4. Розрахунок індексу інфраструктурного потенціалу регіонів у повоєнний період, розраховано автором

Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	0,568	0,578	0,568	0,560	0,550
Волинська	0,392	0,389	0,418	0,402	0,385
Дніпропетровська	0,839	0,846	0,873	0,872	0,865
Донецька	0,614	0,552	0,589	0,593	0,583
Житомирська	0,500	0,497	0,486	0,481	0,479
Закарпатська	0,370	0,382	0,362	0,365	0,357
Запорізька	0,611	0,615	0,615	0,611	0,617
Івано-Франківська	0,403	0,422	0,403	0,395	0,387
Київська	0,517	0,525	0,561	0,571	0,575
Кіровоградська	0,388	0,376	0,392	0,401	0,383
Луганська	0,367	0,313	0,286	0,284	0,266
Львівська	0,835	0,839	0,852	0,843	0,846
Миколаївська	0,437	0,447	0,461	0,452	0,453
Одеська	0,740	0,748	0,742	0,741	0,732
Полтавська	0,540	0,538	0,550	0,539	0,543
Рівненська	0,363	0,368	0,372	0,367	0,365
Сумська	0,424	0,421	0,420	0,413	0,409
Тернопільська	0,380	0,378	0,373	0,368	0,367
Харківська	0,752	0,741	0,752	0,743	0,752
Херсонська	0,378	0,383	0,417	0,399	0,386
Хмельницька	0,468	0,470	0,472	0,461	0,453
Черкаська	0,398	0,403	0,418	0,413	0,406
Чернівецька	0,254	0,259	0,246	0,248	0,248
Чернігівська	0,420	0,418	0,422	0,410	0,404
м. Київ	0,350	0,360	0,441	0,430	0,465
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

Як видно, регіональні асиметрії становлять 2-3 рази. Така територіальна диференціація зумовлена різною довжиною залізничного та автомобільного сполучення, колективних засобів розміщення, лікарняних ліжок, закладів освіти тощо. Тому, регіони держави, у яких низький рівень розвитку інфраструктури потребують розширення мережі інфраструктурних об'єктів, оскільки вони створюють сприятливі потенційні можливості для формування та ефективного використання підприємницького потенціалу.

Розрахунок індексу трудового потенціалу, який був визначений на основі стандартизованих індексів регіонів наведено у таблиці 5.

Розрахований індекс показує, що м.Київ є лідером у розвитку трудового потенціалу. Тут зосереджена найбільша кількість економічно активного населення, спостерігається високий рівень оплати праці, де працівники мають високий рівень доходів, економічно активне населення забезпечене робочими

місцями (високий рівень зайнятості населення). Інші регіони держави мають значно нижчі показники, які характеризують трудовий потенціал.

Таблиця 5. Розрахунок індексу трудового потенціалу регіонів у довоєнний період, розраховано автором

Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	0,502	0,499	0,501	0,499	0,499
Волинська	0,394	0,387	0,384	0,386	0,381
Дніпропетровська	0,786	0,784	0,783	0,777	0,771
Донецька	0,501	0,488	0,483	0,478	0,474
Житомирська	0,454	0,460	0,461	0,460	0,453
Закарпатська	0,422	0,418	0,417	0,413	0,413
Запорізька	0,558	0,553	0,553	0,550	0,547
Івано-Франківська	0,449	0,452	0,449	0,447	0,443
Київська	0,547	0,551	0,557	0,553	0,554
Кіровоградська	0,410	0,415	0,414	0,412	0,409
Луганська	0,352	0,343	0,346	0,349	0,345
Львівська	0,610	0,616	0,616	0,616	0,616
Миколаївська	0,460	0,460	0,461	0,458	0,457
Одеська	0,604	0,605	0,606	0,606	0,607
Полтавська	0,492	0,498	0,500	0,501	0,500
Рівненська	0,440	0,434	0,435	0,436	0,431
Сумська	0,459	0,463	0,462	0,461	0,455
Тернопільська	0,394	0,391	0,394	0,392	0,393
Харківська	0,686	0,692	0,684	0,678	0,677
Херсонська	0,431	0,434	0,434	0,431	0,432
Хмельницька	0,449	0,453	0,449	0,448	0,448
Черкаська	0,456	0,463	0,461	0,461	0,458
Чернівецька	0,395	0,399	0,396	0,397	0,396
Чернігівська	0,433	0,438	0,437	0,437	0,434
м. Київ	0,986	0,990	0,990	0,989	0,992
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

Серед усіх регіонів держави найнижче значення має Волинська область (0,381 од.), Луганська область (0,345 од.) та Тернопільська (0,393 од.) область. Ці регіони держави потребують найбільшої уваги щодо розвитку трудового потенціалу в напрямку залучення економічно активного населення до трудової діяльності та збільшення рівня їх доходів.

Розрахунок інтегрального індексу підприємницького потенціалу регіонів держави у 2020 році наведено у таблиці 6.

Розрахований індекс підприємницького потенціалу показує, що найвищий рівень має м.Київ, що становить 0,606 од., Харківська область – 0,588 од., Дніпропетровська область – 0,573 од., Львівська область – 0,516 од. З іншої сторони, найнижчі значення підприємницького потенціалу мають Закарпатська область – 0,317 од., Волинська область – 0,358 од., Житомирська – 0,360 од., Кіровоградська область – 0,329 од., Луганська область – 0,354 од., Черкаська область 0,358 од., Чернівецька область – 0,323

од. Решта регіонів держави мають середні значення показників розвитку підприємницького потенціалу.

Таблиця 6. Інтегральний індекс підприємницького потенціалу регіонів у довоєнний період, розраховано автором

Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	0,440	0,451	0,446	0,431	0,392
Волинська	0,355	0,390	0,396	0,356	0,358
Дніпропетровська	0,589	0,644	0,607	0,616	0,573
Донецька	0,363	0,356	0,417	0,425	0,469
Житомирська	0,375	0,399	0,392	0,355	0,360
Закарпатська	0,362	0,351	0,323	0,335	0,317
Запорізька	0,509	0,536	0,501	0,507	0,447
Івано-Франківська	0,338	0,367	0,352	0,288	0,340
Київська	0,443	0,474	0,450	0,465	0,429
Кіровоградська	0,423	0,358	0,382	0,423	0,329
Луганська	0,224	0,080	0,294	0,353	0,354
Львівська	0,505	0,517	0,500	0,478	0,516
Миколаївська	0,415	0,434	0,436	0,445	0,378
Одеська	0,478	0,531	0,501	0,443	0,416
Полтавська	0,426	0,429	0,416	0,429	0,427
Рівненська	0,298	0,344	0,355	0,339	0,343
Сумська	0,429	0,433	0,410	0,387	0,426
Тернопільська	0,354	0,379	0,334	0,451	0,359
Харківська	0,577	0,582	0,579	0,561	0,588
Херсонська	0,384	0,409	0,392	0,395	0,360
Хмельницька	0,401	0,441	0,408	0,420	0,403
Черкаська	0,390	0,385	0,408	0,397	0,358
Чернівецька	0,301	0,281	0,284	0,270	0,323
Чернігівська	0,363	0,417	0,402	0,382	0,399
м. Київ	0,628	0,676	0,686	0,654	0,606
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

Групування регіонів за рівнем підприємницького потенціалу наведено у таблиці 7.

Таблиця 7. Групування регіонів за рівнем підприємницького потенціалу у довоєнний період, побудовано автором

Значення показника	Рівень підприємницького потенціалу	Регіони
0,317<I<0,416	Низький	Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська
0,417<I<0,606	Високий	Дніпропетровська, Донецька, Львівська, Харківська, м.Київ

Таким чином, у групу регіонів із низьким рівнем підприємницького потенціалу відносяться такі регіони як Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська. До регіонів із низьким рівнем підприємницького потенціалу увійшли Дніпропетровська, Донецька, Львівська, Харківська області, м.Київ.

Оцінити ефективність використання підприємницького потенціалу регіонів можна шляхом співставлення даного показника із рівнем валового регіонального продукту (ВРП). Динаміка ВРП за період 2016-2020 років наведена у таблиці 8.

**Таблиця 8. Валовий регіональний продукт на одну особу
у довоєнний період, грн., [13-17]**

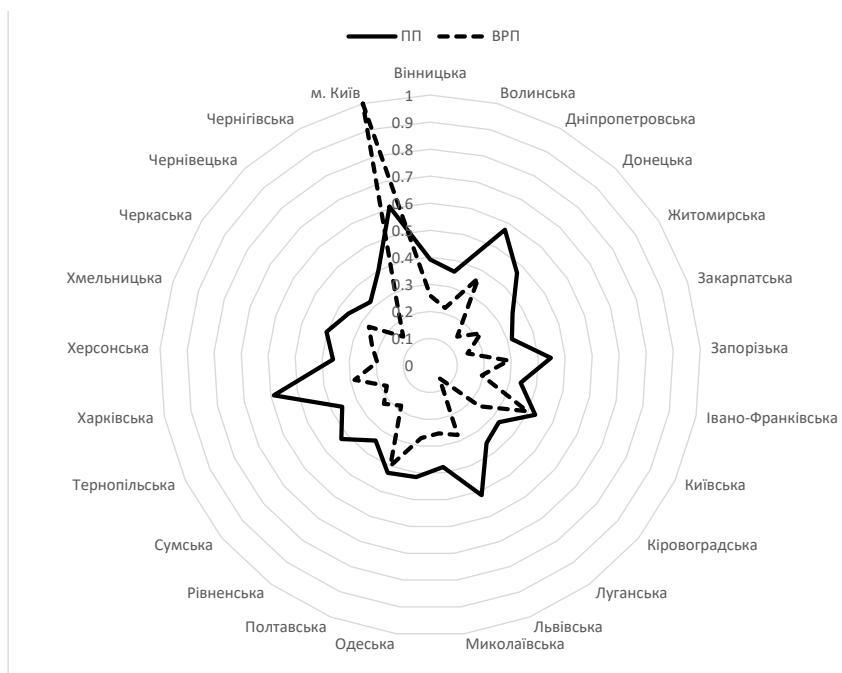
Регіони	2016	2017	2018	2019	2020
АР Крим	вд	вд	вд	вд	вд
Вінницька	74411	58296	71098	83133	88380
Волинська	35744	49937	58294	73176	75193
Дніпропетровська	244478	97043	114750	122303	126209
Донецька	137500	39299	45936	49385	50124
Житомирська	47919	49700	62905	70225	76017
Закарпатська	32390	34197	41706	48853	49538
Запорізька	104323	75196	85764	91452	99738
Івано-Франківська	51404	46282	57030	63237	66245
Київська	128638	89904	112510	123216	135817
Кіровоградська	46021	55128	67743	77788	81166
Луганська	31356	13873	16300	18793	20297
Львівська	114842	58183	70169	85177	94317
Миколаївська	57815	60643	70325	82121	86750
Одеська	119800	62643	72731	82879	92823
Полтавська	116272	105994	123722	124383	136608
Рівненська	39469	42004	49038	58318	62485
Сумська	46287	51367	62943	70550	75815
Тернопільська	31072	38563	46828	54821	60565
Харківська	154871	69409	86889	92837	97428
Херсонська	38743	45486	52914	59972	66973
Хмельницька	48859	49858	59576	65893	77153
Черкаська	59412	59612	76881	86279	91817
Чернівецька	21239	31495	37443	46135	50110
Чернігівська	43362	55139	69712	78098	85435
м. Київ	559140	238687	283175	320897	342247
м. Севастополь	вд	вд	вд	вд	вд

За досліджуваний період спостерігається зростання рівня валового регіонального продукту. Найвище значення ВРП мають регіони, у яких найбільш розвинений виробничий, трудовий та інфраструктурний потенціали. До таких регіонів належать: Дніпропетровська, Запорізька,

Київська, Одеська, Полтавська, Харківська, Черкаська області та м.Київ. Найнижчі значення ВРП характерні для Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Житомирської, Луганської областей. Проведемо співставлення рівня підприємницького потенціалу та рівня ВРП (табл.9). Схематично можна це побачити на рисунку 5.

Таблиця 9. Співставлення рівнів підприємницького потенціалу регіонів та рівня ВРП у довоєнний період, побудовано авторами

		Рівень підприємницького потенціалу	
		низький	високий
Рівень ВРП	низький	Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська	Дніпропетровська, Донецька, Львівська, Харківська
	високий	-	м.Київ

ПП – підприємницький потенціал; ВРП – валовий регіональний продукт

Рис. 5. Співставлення підприємницького потенціалу та валового регіонального продукту у 2020 році (у довоєнний період), побудовано автором

Висновки. Результати наведеного групування показують, що лише по м. Києві корелюються значення високих рівнів підприємницького потенціалу та ВРП. Решта результатів аналізу показують про неефективність використання підприємницького потенціалу регіонів держави. Основними причинами неефективного використання підприємницького потенціалу регіонів держави є: низький рівень залучення коштів на інноваційну діяльність; відсутність стимулів до підвищення інноваційної активності суб'єктів господарської діяльності; невмотивованість персоналу підприємств до впровадження інновацій; низький рівень випуску інноваційної продукції; відсутність стимулів до створення нових робочих місць; не залучення значної економічно активної частини населення до трудової діяльності; низький рівень оплати праці персоналу підприємств; недостатній рівень кваліфікації трудових кадрів; міграційний відтік кваліфікованої робочої сили за кордон; недостатній рівень завантаження регіональних виробничих потужностей; падіння обсягів виробництва продукції промисловості, будівництва та сільського господарства; низький рівень розвитку інфраструктурного забезпечення розвитку підприємницького потенціалу; низький рівень ефективності використання інфраструктурного потенціалу регіону; низький обсяг надходжень інвестицій; низький рівень інвестиційної привабливості території держави внаслідок воєнних дій.

1. Бутенко А.І., Лазарева Є.В., Сараєва І.М. Методологічні аспекти визначення підприємницького потенціалу регіону. Економічні інновації Випуск № 51. 2012. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/67761/05-Butenko.pdf?sequence=1>.

2. Гелз М. Й., Бакум І. В. Оцінка ресурсного потенціалу регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 16. Частина 1. 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/17.pdf.

3. Дем'янчук О. І. Фінансовий потенціал регіонів України як базова основа їх стабільного економічного розвитку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Випуск 27. С. 73–78.

4. Залуцький І.Р., Кулаковська О.І. Обґрунтування методики оцінки виробничого потенціалу збалансованого розвитку сільських територій регіону. Регіональна економіка. 2015. №1. URL: https://re.gov.ua/re201501/re201501_071_ZalutskyiIR,KulakowskaOI.pdf.

5. Ковальська Л.Л., Оксенюк К.І., Готько Н.М. Підприємницький потенціал регіону: оцінка та напрями нарощення. Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка». Випуск 17 (67). Редкол.: відп. ред. к.е.н., професор І.В. Кривов'язюк. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 348 с. URL: http://e-region.lutskn-tu.com.ua/index.php/ekonomichni_nauky/article/view/60/60

6. Крупа В.Р., Крупа О.М. Реалізація підприємницького потенціалу сільських територій: сучасні умови та перспективи. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/61.pdf.

7. Лешух І.В. Інноваційний потенціал регіону: домінантні характеристики. Інноваційна економіка. №7-8. 2019 [81]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/333813944.pdf>

8. Логвіновська С.І. Методичний підхід оцінювання виробничого потенціалу регіону. Вісник соціально-економічних досліджень № 36. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035926.pdf>.

9. Полякова Ю. В. Інноваційний потенціал регіонів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 6. Частина 2. 2016. URL: <http://surl.li/niznr>.

10. Проданова Л.В. Потенціал розвитку підприємництва та бізнесу в регіонах України. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. Випуск № 7. 2016. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/96.pdf.

11. Ракович О.І. Формування підприємницького потенціалу сільських територій. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора

філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», галузь знань 07 «Управління та адміністрування». Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України. Житомир. 2021.

12. Рябоволік Т.Ф. Основні складові інтегральної оцінки інноваційного потенціалу регіонів в умовах кластеризації національної економіки. *економіка: реалії часу*. №4(32). 2017. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2017/No4/69.pdf>.

13. Статистичний щорічник України за 2016 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

14. Статистичний щорічник України з 2017 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

15. Статистичний щорічник України за 2018 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

16. Статистичний щорічник України за 2019 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

17. Статистичний щорічник України за 2020 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

1. Butenko A.I., Lazariyeva Ye.V., Saraieva I.M. Metodolohichni aspekty vyznachennia pidpriemnytskoho potentsialu rehionu. *Ekonomichni innovatsii* Vypusk № 51. 2012. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/67761/05-Butenko.pdf?sequence=1>.

2. Hedz M. Y., Bakum I. V. Otsinka resursnoho potentsialu rehionu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vypusk 16. Chastyna 1. 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/17.pdf.

3. Demianchuk O. I. Finansovy potentsial rehioniv Ukrainy yak bazova osnova yikh stabilnoho ekonomichnoho rozvytku. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriia «Ekonomika»: zbirnyk naukovykh prats. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», 2014. Vypusk 27. S. 73–78.

4. Zalutskyi I.R., Kulakovska O.I. Obruntuvannia metodyky otsinky vyrobnychoho potentsialu zbalansovanoho rozvytku silskykh terytorii rehionu. *Rehionalna ekonomika*. 2015. №1. URL: https://re.gov.ua/re201501/re201501_071_ZalutskyiIR,KulakovskaOI.pdf.

5. Kovalska L.L., Okseniuk K.I., Hotko N.M. Pidpriemnytskyi potentsial rehionu: otsinka ta napriamy naroshchennia. *Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats Luts'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*. Seriia «Rehionalna ekonomika». Vypusk 17 (67). Redkol.: vidp. red. k.e.n., profesor I.V. Kryvoviazuk. Luts'k: IVV Luts'koho NTU, 2020. 348 s. URL: http://e-region.luts'kntu.com.ua/index.php/ekonomichni_nauky/article/view/60/60

6. Krupa V.R., Krupa O.M. Realizatsiia pidpriemnytskoho potentsialu silskykh terytorii: suchasni umovy ta perspektyvy. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/61.pdf.

7. Leshchukh I.V. Innovatsiinyi potentsial rehionu: dominantni kharakterystyky. *Innovatsiina ekonomika*. №7-8. 2019 [81]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/333813944.pdf>

8. Lohvinovska S.I. Metodychnyi pidkhid otsiniuvannia vyrobnychoho potentsialu rehionu. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen* № 36. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035926.pdf>.

9. Poliakov Yu. V. Innovatsiinyi potentsial rehioniv Ukrainy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vypusk 6. Chastyna 2. 2016. URL: <http://surl.li/niznr>.

10. Prodanova L.V. Potentsial rozvytku pidpriemnytstva ta biznesu v rehionakh Ukrainy. *EKONOMIKA I SUSPILSTVO*. Vypusk № 7. 2016. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/96.pdf.

11. Rakovych O.I. Formuvannia pidpriemnytskoho potentsialu silskykh terytorii. *Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Dysertatsiia na здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», галузь знань 07 «Управління та адміністрування»*. Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України. Житомир. 2021.

12. Riabovolyk T.F. Osnovni skladovi intehralnoi otsinky innovatsiinoho potentsialu rehioniv v umovakh klasteryzatsii natsionalnoi ekonomiky. *економіка: реалії часу*. №4(32). 2017. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2017/No4/69.pdf>.

13. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 rik. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

14. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy z 2017 rik. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.

-
15. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2018 rik. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.
 16. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2019 rik. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.
 17. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2020 rik. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm.